

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОЇ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Гоменко Д. В., здобувач вищої освіти,

e-mail: gomenkodmitro@gmail.com

Ковальова О. М., канд. екон. наук, доцент

e-mail: olgakovalyovasumy@gmail.com

Сумський національний аграрний університет

Анотація. Розглянуто важливе народногосподарське значення сої у забезпеченні продовольчої безпеки світу. Визначено основні напрями підвищення ефективності її виробництва: використання новітніх сортів, системи органо-мінерального удобрення, дотримання технології вирощування, інноваційних засобів, зокрема інокулянтів та сучасних органічних добрив промислового виробництва.

Ключові слова: соя, ефективність виробництва сої, народногосподарське значення сої, напрями підвищення ефективності виробництва сої.

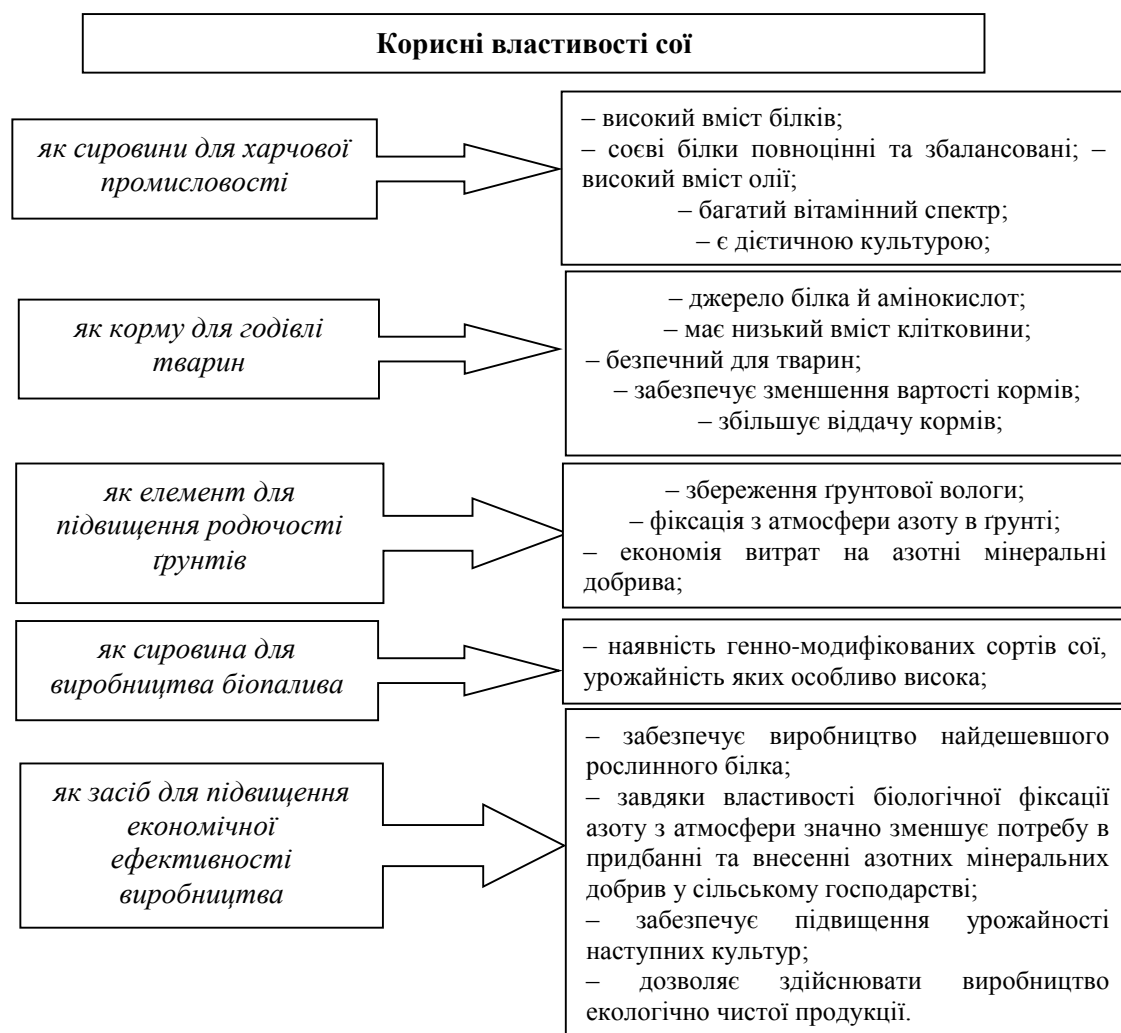
Останнім часом у світі загострилася проблема продовольчої безпеки. Це відбувається на фоні зміни клімату та постійно зростаючої чисельності населення на планеті, в результаті чого зменшується площа придатних для сільського господарства земель. Перед людством може постати глобальна продовольча криза. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема сої.

Соя – це унікальна кормова, продовольча, лікарська і технічна культура. В рослинах сої поєднуються два найважливіших процеси – фотосинтез і біологічна фіксація азоту. Завдяки такому поєднанню соя забезпечує не лише власну потребу в азоті, а й підвищує родючість і азотний баланс ґрунту для наступних культур, забезпечує одержання екологічно чистої продукції та поліпшує екологію.

Іншою позитивною властивістю сої є те, що вона унікальна за своїм хімічним складом культура. Соя містить багато жиру та білку. Насіння сої використовується як цінний, багатий на вміст білку, корм у тваринництві.

Таким чином, соя є важливою культурою у сівозміні, має важливе значення у харчуванні людей та годівлі тварин, є цінною сировиною для переробної промисловості та джерелом валютних надходжень у бюджет держави. На рисунку узагальнено корисні властивості сої.

За останні шістьдесят років відбулося значне зростання обсягів виробництва сої. Так, у 1960 році обсяг виробництва сої у світі становив 31 млн тон, у 2002 – 184,9 млн т, а 2014 р. – 268,8 млн т, тобто відбулося зростання майже у 9 разів. [1]. Обсяг виробництва у 100 млн тон вперше було досягнуто у 2009 році. За обсягами виробництва світове соя займала четверте місце у світі після кукурудзи, пшениці та рису.

Рисунок. Корисні властивості сої
Джерело: сформовано автором.

Що стосується України, то вона має значний потенціал для подальшого зростання галузі виробництва сої. Так, станом на сьогодні за обсягом виробництва сої Україна займає перше місце в Європі та входить до дев'яти найбільших країн-виробників сої в світі. Для України соя має надзвичайно важливе значення, оскільки є важливою складовою зростання економіки АПК і держави загалом [2].

В Україні отримано рекорди урожайності сої, а саме: у 2005 році на зрошуваних землях у Херсонській області досягнуто світовий рекорд урожайності сої – 102,3 ц/га, а у 2010 році у Волинській області досягнуто європейський рекорд урожайності на незрошуваних землях - 74,9 ц/га.

У досягненні високих врожаїв сої важливу роль відіграє технологія вирощування та сортовий склад, які залежать від ґрунтово-кліматичних умов. В останні роки в Україні було створено багато високопродуктивних сортів, пристосованих до різних кліматичних. Нові сорти мають багато поліпшених якісних характеристик: пристосовані до посух, до різних хвороб, шкідників, вірусів, бактерій більш збалансований склад амінокислот та ін.

Обов'язковим агротехнологічним заходом при вирощування сої має бути обов'язкова інокуляція насіння сої перед посівом азотофіксуючими біологічними препаратами, що здатне забезпечити прибавку урожайності сої до 2-5 центнери з гектару [3, с.220].

Наступним заходом у підвищенні урожайності є використання рекомендованих засобів захисту сої від бур'янів, шкідників та хвороб, залежно від фази розвитку культур та вибраної технології вирощування

Наступним чинником, що впливає на ефективність виробництва сої є тривале застосування різних систем основного обробітку ґрунту та удобрення. При впровадженні органо-мінеральної системи удобрення можна досягти підвищення урожайності сої та всіх кількісних показників її якості, а також зниження собівартості виробництва сої. При цьому ще й буде досягнуто екологічної чистоти продукції [2].

Вагомим приростів урожайності та зменшення собівартості сої можна досягти при застосуванні біологічного деструктора соломи рослинних решток та органічних добрив, отриманих методом біологічної ферментації [4].

До основних інноваційних напрямів підвищення ефективності виробництва сої відносять: використання сортів сої, придатних до агрокліматичних умов господарювання; впровадження адаптивних технологій вирощування для ґрунтово-кліматичних зон; використання інокуляції насіння обробка біологічним деструктором рослинних решток та органічних добрив промислового виробництва; використання нових стимуляторів росту; модернізація та технічне переозброєння сільськогосподарського виробництва та зміцнення матеріально-технічної бази сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Казакова І.В., Кондратюк Н.В. Ефективність виробництва сої та розвиток ринку соєвих продуктів в Україні і світі. Ефективна економіка. 2015. Випуск 5. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4070>.
2. Кирилюк В.П., Кричківський В.М. Врожайність сої та ефективність її вирощування за різних систем основного обробітку ґрунту та удобрення. Землеробство та рослинництво: теорія і практика. 2022. Випуск 4 (6). С.59-65.
3. Репілевський Е.В. Економічна ефективність виробництва сої в ринкових умовах господарювання. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/02/215.pdf>.
4. Підвищення ефективності виробництва сої в умовах Західного Лісостепу. URL : <http://agro-business.com.ua/ahramni-kultury/item/22084-pidvyshchennia-efektyvnosti-vyrobnytstva-soi-v-umovakh-zakhidnoho-lisostepu.html>.

Abstract. Considered the important national economic importance of soybeans in ensuring food security of the world. The main directions for increasing the efficiency of its production have been determined: the use of the latest varieties, the system of organo-mineral fertilization, compliance with cultivation technology, innovative means, in particular, inoculants and modern organic fertilizers of industrial production.

Keywords: soybeans, efficiency of soybean production, national economic importance of soybeans, directions for increasing the efficiency of soybean production.